

Wprowadzenie

Przedstawiamy Państwu nr 73 czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” przygotowywanego przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stanowi on zbiór szesnastu artykułów opracowanych przez autorów z ośrodków naukowych z całej Polski w formule *Varia*. W tomie tym autorzy poruszają problematykę polityki zorientowanej terytorialnie, analiz regionalnego zróżnicowania wybranych aspektów procesów społeczno-gospodarczych, analiz dotyczących funkcjonowania sieci osadniczej, rewitalizacji, funkcjonowania przedsiębiorstw w wybranych regionach Polski, wyzwań związanych z przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatu na obszarach miast oraz aktualnych problemów planowania przestrzennego.

Tom otwiera artykuł Klaudii Kamińskiej „Probing the application of the place-based policy concept – case studies of the chosen Integrated Territorial Investments in Europe”, w którym autorka, stosując metodę studium przypadku, metodę analizy porównawczej i kwestionariusz odpowiedzi, próbuje dokonać oceny stopnia wdrożenia koncepcji place-based w ramach mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w wybranych aglomeracjach europejskich. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że aglomeracje próbują wdrożyć ideę place-based, ale nie wykorzystują w pełni potencjału terytorialnego, stosując wytyczne ZIT bez jasnego zrozumienia korzyści płynących z tego podejścia.

W grupie artykułów przedstawiających wyniki analiz regionalnego zróżnicowania wybranych aspektów procesów społeczno-gospodarczych pierwsze opracowanie Jolanty Zawory „Możliwości rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego na tle zmian koniunktury gospodarczej – ujęcie regionalne” zawiera ocenę sytuacji finansowej JST w Polsce na tle zmian koniunktury gospodarczej. Do tej oceny autorka wykorzystała analizę wskaźnikową, z uwzględnieniem analizy porównawczej wybranych miar kondycji finansowej, charakteryzujących zdolność poszczególnych JST do realizacji działań rozwojowych. Analiza objęła lata 2018–2022.

W kolejnej pracy przygotowanej przez Mirosława Strusia i Magdalenę Raftowicz „Land concentration processes in Poland in the light of D.C. North’s development paradigm” autorzy podejmują próbę odpowiedzi na pytanie, czy istnieje związek pomiędzy uwarunkowaniami instytucjonalnymi, wynikającymi z różnych doświadczeń historycznych polskich regionów, a dynamiką procesów koncentracji własności ziemi w Polsce i czy może to doprowadzić do zdywersyfikowanego przestrzennie modelu rozwoju polskiego rolnictwa. Uzyskane wyniki potwierdzają, że w polskim rolnictwie postępują procesy koncentracji własności ziemi, prowadzące do powstawania rolnictwa industrialnego, co może stać w sprzeczności z paradygmatem zrównoważonego rozwoju. W wymiarze przestrzennym

procesy te zachodzą jednak nierównomiernie, a ich skala i dynamika zależą od odmiennych doświadczeń historycznych.

Agnieszka Piekutowska w artykule „Znaczenie samozatrudnienia jako podstawowej formy aktywizacji zawodowej – analiza regionalna” próbuje określić znaczenie samozatrudnienia jako formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w poszczególnych regionach Polski. Autorka odpowiada na kilka kluczowych pytań: W których regionach bezrobotni najchętniej korzystają z takiej formy wsparcia? W których regionach skuteczność samozatrudnienia jest największa? Czy istnieje związek między strukturą bezrobotnych a decyzją o założeniu własnej firmy? Uzyskane wyniki pozwalają na przeprowadzenie rankingu regionów pod względem stopnia intensywności tej formy aktywizacji zawodowej.

Khrystyna Prytula i Ewa Łażniewska w opracowaniu „Competitiveness of regional labour markets in the Ukrainian-Polish borderland: a comparative analysis” przedstawiają wyniki analizy konkurencyjności rynków pracy w regionach przygranicznych Ukrainy i Polski. Ich ustalenia podkreślają wpływ wojny w Ukrainie na strukturę osób poszukujących pracy i dynamikę procesów migracyjnych do sąsiednich krajów UE, w tym Polski, jako jednego z głównych krajów przyjmujących uchodźców z Ukrainy. Umożliwiają one ocenę perspektyw rozwoju rynków pracy i mają praktyczne znaczenie dla opracowania skutecznych narzędzi regulacji rynków pracy obu krajów.

Grupę artykułów odnoszących się do funkcjonowania systemu osadniczego otwiera praca Wioletty Wierzbickiej „Concentration of business activity in the member cities of the Polish National Cittaslow Network”, w której autorka przeprowadza analizę koncentracji działalności gospodarczej w miastach należących do polskiej sieci Cittaslow oraz identyfikuje obszary specjalizacji poszczególnych miast w tej sieci. Wyniki badań mają wymiar praktyczny, wskazują bowiem kierunki specjalizacji lokalnej badanych slow cities.

Kolejny artykuł przygotowany przez Dawida Kozubka i Barbarę Konecką-Szydłowską „Układy obwarunkowe małych miast a poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Studium przypadku województwa wielkopolskiego” określa poziom rozwoju społeczno-gospodarczego układów obwarunkowych małych miast. Zakres przestrzenny pracy dotyczy wybranych gmin miejskich (miast do 20 tys. mieszkańców) i ich wiejskich odpowiedników (gmin obwarunkowych) położonych w województwie wielkopolskim, którymi są: Chodzież, Czarnków, Obrzycko, Słupca oraz Złotów. Zakres czasowy obejmuje natomiast lata 2011 i 2021. Analiza wykazała, że układy obwarunkowe małych miast w województwie wielkopolskim charakteryzują się zróżnicowanym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Prowadzi to do zmian w ich pozycjach na skali poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz w przynależności do poszczególnych klas rozwoju w rozpatrywanym województwie.

W opracowaniu „Kulturowe wymiary i dylematy rewitalizacji obszarów i obiektów poprzemysłowych. Od kultury przemysłowej do przemysłów kultury w wybranych miejscach na Górnym Śląsku” Aleksander Lipski przeprowadza analizę miejsca i znaczenia kultury w procesach rewitalizacji na przykładzie wybranych obszarów i obiektów poprzemysłowych Górnego Śląska. Artykuł jest

próbą konfrontacji opinii obrońców i krytyków procesu rewitalizacji. Podejmuje on próbę demitologizacji narosłych wokół tego tematu stereotypowych narracji propagowanych przez obie strony sporu.

Wiktoria Jędrusik w artykule „Poziom rozwoju mieszkalnictwa w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii” podejmuje próbę oceny stopnia rozwoju mieszkalnictwa w gminach tworzących GZM. Wyniki badania wskazują, że w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii dominują gminy o wysokim lub średnim poziomie rozwoju mieszkalnictwa. Pozytywnym zjawiskiem był wzrost poziomu rozwoju mieszkalnictwa w gminach tworzących otoczenie Metropolii, który w 2022 r. osiągnął poziom gmin wchodzących w skład rdzenia Metropolii. W gminach wiejskich odnotowano znaczący wzrost poziomu rozwoju mieszkalnictwa w badanych latach.

W kolejnym opracowaniu przygotowanym przez Magdalenę Wysocką „Innowacje w procesach zarządzania zasobami ludzkimi przedsiębiorstw województwa warmińsko-mazurskiego” autorka podejmuje próbę identyfikacji działań innowacyjnych w obszarach zadaniowych zarządzania zasobami ludzkimi (zsl), głównie w podmiotach mikro, małych i średnich według liczby zatrudnionych pracowników. Badania przeprowadzono w 110 podmiotach działających w województwie warmińsko-mazurskim. Na podstawie uzyskanych rezultatów można stwierdzić, że działania innowacyjne w zakresie zsl realizowane są przede wszystkim w dziedzinie doboru, rozwoju zawodowego oraz oceniania pracowników.

Mateusz Klimek w artykule „Określenie potencjału lokalizacji ośrodków wypoczynkowych i rehabilitacyjnych w rejonie naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych” prezentuje rezultaty oceny potencjału lokalizacji ośrodków wypoczynkowych i rehabilitacyjnych w rejonie naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych. Uzyskane wyniki pozwoliły autorowi określić zbiór kryteriów umożliwiających wybranie obszarów najbardziej atrakcyjnych z uwagi na możliwości lokacji ośrodków wypoczynkowych i leczniczych.

Część tomu poświęconą współczesnym wyzwaniom zmian klimatu otwiera praca Doroty Michałak i Pauliny Szyi „How to reverse urban sprawl: the smart blue-green city”, w której autorki podejmuje próbę identyfikacji pozytywnych i negatywnych konsekwencji procesu rozlewania się miast. Ustalenia mają na celu zidentyfikowanie zestawu działań, które mogą zmniejszyć negatywne skutki rozlewania się miast. Autorki stoją na stanowisku, że kluczem do tego jest wdrożenie koncepcji Smart Blue-Green City, która szanuje potrzeby społeczne.

Artykuł Małgorzaty Pięty-Kanurskiej „Laboratorium miejskie jako instrument budowy miast neutralnych dla klimatu – przykłady dobrych praktyk” zawiera charakterystykę różnorodnych form funkcjonowania laboratoriów miejskich wraz z przykładami dobrych praktyk, tj. głównych obszarów miasta podlegających transformacji klimatycznej wraz z kluczowymi projektami. W obliczu konieczności przystosowywania się polskich miast do zmian klimatycznych przedstawione w artykule przykłady funkcjonowania tego instrumentu oraz realizowanych za ich pomocą projektów mogą stanowić cenne źródło inspiracji dla decydentów miejskich.

Opracowanie Damiana Łowickiego i Edyty Kuklińskiej „Potencjał chłodzący terenów zieleni na przykładzie parków miejskich Poznania i Wrocławia” prezentuje rezultaty zastosowania uniwersalnej metody oceny wpływu terenów zieleni na termikę otoczenia z wykorzystaniem zdjęć satelitarnych. Wyniki badań pilotażowych dotyczą dwóch dużych miast: Poznania i Wrocławia. Badania wykazały, że rozpiętość temperatury powierzchni ziemi wynikająca z pokrycia terenu w obu miastach wynosi około 11°C i że tereny zieleni odgrywają bardzo istotną rolę w chłodzeniu otoczenia parków.

Tom zamykają dwa opracowania analizujące aktualne problemy planowania przestrzennego. Artykuł Krzysztofa Kafki „Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jako element strategii rozwoju województwa” podejmuje próbę systematyzacji wiedzy i doświadczeń na temat modeli struktury funkcjonalno-przestrzennej jako nowych elementów strategii rozwoju województw. W tekście dokonano przeglądu stanu prawnego i stanu wiedzy teoretycznej na temat modeli, a następnie przeprowadzono analizę dostępnych, obowiązujących strategii rozwoju województw w Polsce. Na podstawie próby systematyki wiedzy i wymienionej analizy zidentyfikowano dwa typy modeli struktury: statyczno-przedmiotowy oraz dynamiczno-podmiotowy, a także pewne ich odmiany pośrednie – modele hybrydowe. Artykuł kończą wnioski w postaci rekomendacji do dalszych badań i poszukiwań optymalnych form modeli w skalach regionalnych.

Opracowanie Agaty Antczak-Stępnia „Post-industrial zombie buildings and »lex developer« – a wasted chance to »revive« them?» dotyczy wyzwań związanych z zagospodarowaniem nieruchomości będących w przestrzeni polskich miast pozostałością po upadłych dużych podmiotach gospodarczych, które określa się mianem „budyneków zombie”. Artykuł ma na celu przedstawienie problemu budyneków zombie, zwłaszcza na terenach poprzemysłowych, oraz sprawdzenie, czy przepisy „lex developer” i zmiany w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym mogą wpłynąć na odrodzenie się tego typu obiektów w Polsce.

Zapraszamy Państwa do działu Nowości Wydawniczych, w którym prezentujemy jubileuszowy numer czasopisma „Quaestiones Geographicae”, jednego z najważniejszych anglojęzycznych czasopism polskich, wydawanego kwartalnie przez Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, a od 2019 r. także przez nowy Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zeszyty publikowane są w wersji papierowej przez firmę Bogucki Wydawnictwo Naukowe, a w wersji elektronicznej na platformach Pressto i Sciendo.

Mamy nadzieję, że włączą się Państwo w tworzenie kolejnych numerów naszego czasopisma, które jest indeksowane m.in. w bazie ERIH PLUS. Informujemy również, że według Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 grudnia 2021 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, czasopismo „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” wydawane przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM posiada obecnie 70 punktów.

Zapraszamy i zachęcamy Państwa do nadsyłania propozycji publikacji, informacji na temat nowości wydawniczych, recenzji i głosów polemicznych

dotyczących najnowszych wyników badań, a także streszczeń wyróżniających się prac magisterskich z zakresu problematyki rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które mogłyby stać się podstawą do przygotowania artykułów w numerze poświęconym debiutom naukowym. Pamiętajmy, że tylko od naszej wspólnej aktywności zależy ostateczny kształt naszego czasopisma, którego kolejny numer trafił właśnie do Państwa.

Przypominamy, że wszystkie zasady dotyczące składania i recenzowania tekstów oraz numery archiwalne czasopisma dostępne są pod adresami: <https://rr.amu.edu.pl> oraz <https://pressto.amu.edu.pl/rrpr/>.

Prof. Paweł Churski
Redaktor naczelny czasopisma
„Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”